

Boeiende plantengroei op de oevers van Tusschenwater

Jarenlang zijn er grote machines aan het werk geweest om diverse terreinen in het stroomgebied van de Hunze een nieuwe inrichting te geven. Met de Hunzevisie als leidraad is er de afgelopen decennia 3000 ha nieuwe natuur ontwikkeld in Drenthe en Groningen. Ook in Tusschenwater vonden ingrijpende werkzaamheden plaats. Landbouwgrond werd hier voorzien van kaden en door het inlaten van water omgetoverd tot een natuurontwikkelingsgebied met het karakter van een overstromingsmoeras. Het gebied doet tegelijkertijd dienst als waterberging en waterwingebied. Sinds de oplevering in 2019 bezoekt de florawerkgroep van IVN-Zuidlaren Tusschenwater meerdere keren per jaar om de bijzondere plantengroei in kaart te brengen.

Tekst en foto's: Carleen de Graaf
Florawerkgroep IVN-Zuidlaren

Dynamisch waterpeil

Tusschenwater kent een dynamisch peilbeheer, wat betekent dat de waterstand in het gebied door het jaar heen fluctueert. Vanuit de Hunze kan het water via een verdeelnetwerk het natuurgebied instromen. 's Winters staat het waterpeil hoog (op boezempeil). In het voorjaar wordt de inlaat dichtgezet, waardoor het waterniveau langzaam daalt en er later in het jaar delen van oevers en platen droogvallen. Hoewel door de mens gestuurd, benadert deze wijze van beheer de dynamiek van natuurlijke vloedmoerassen. Dergelijke watersystemen herbergen een grote soortenrijkdom en biodiversiteit.

Met de vogels mee

Door het langzaam verdampen en wegzakken van het water ontstaan er 'slikkige' eilandjes die aantrekkelijk zijn voor foeragerende en broedende vogels. Vogelaars spotten regelmatig bijzondere steltlopers, sterns en plevieren in Tusschenwater. Door dit proces van overstroom en droogvallen, ontstaan er kansen voor planten die voor hun

Op de oevers van Tusschenwater groeien zowel Watermunt (*Mentha aquatica*) als Kransmint (*Mentha x verticillata*, de kruising tussen Watermunt en Akkermunt). De hybride onderscheidt zich door haar bloeistelen die eindigen met een toefje blad en haar bladeren, die bij kneuzing sterk naar benzine (!) ruiken

voortbestaan afhankelijk zijn van periodieke schommelingen in de waterstand en kale, open grond. De planten bereiken het gebied met de stroming van het water, maar ook trekkende vogels dragen bij aan het transport van zaden en stengelfragmenten: in modder aan de poten of via uitwerpselen (keutels, braakballen). Doordat Tusschenwater een favoriete pleisterplaats is voor vogels, zijn er al veel interessante pionierplanten waargenomen die voor Drenthe nieuw of zeldzaam zijn.

Speuren naar bijzondere planten

Riviertandzaad (*Bidens radiata*) is een relatieve nieuwkomer in de Nederlandse flora, die zich vestigt op plaatsen waar grootschalige ingrepen in het rivierengebied hebben plaatsgevonden, zoals zand- en grindwinning, natuurontwikkeling of rivierbescherming. Ze is vermoedelijk via de Rijn Nederland binnengekomen. In 2019 is ze voor het eerst in Tusschenwater gezien. Sindsdien zijn de planten ieder jaar massaal op de droogvallende oevers aanwezig: een bijzonder gezicht dat je niet vaak in Drenthe tegenkomt. Rondom het Zuidlaardermeer (GR) is de soort al langer aanwezig. Met haar rijke bloei vanaf eind augustus tot ver in september is riviertandzaad voor veel insecten een waardevolle late bron van nectar.

In 2022 werd de zeldzame kleine kattenstaart (*Lythrum hyssopifolia*) gevonden in Tusschenwater; een eenjarige pioniersoort die opduikt langs de trekroutes van watervogels. Ze is oorspronkelijk afkomstig uit Zuid-Europa en haar vondst bij Zuidlaren behoort tot een van de noordelijkste groeiplaatsen van Nederland.

Ook slijkgroen (*Limosella aquatica*) is een soort die gewoonlijk voorkomt in het gebied van de grote rivieren, op matig voedselarme tot voedselrijke natte plekken. Elders in de provincie is ze ook in andere natuurontwikkelingsgebieden in het Hunzedal verschenen. In 2024 werd ze voor het eerst gezien in Tusschenwater. Het kan zo maar eens zijn dat de kleine rozetjes met witte bloemen in de toekomst vaker in Drentse nieuwe natuur zullen opduiken.

De opvallende bloemen van watergentiaan hebben prachtige franjes langs de kroonbladeren

De langzaam droogvallende oevers van Tusschenwater raken in de zomer begroeid met een breed scala aan kleurrijke pionierplanten van natte stóringsmleus

Goudzuring doet haar naam eer aan: de kleur van haar bloeipluimen lijkt in de loop van de zomer inderdaad wel van goud!

In de zomer van 2025 vond de florawerkgroep tijdens een excursie voor het eerst exemplaren van goudknopje (*Cotula coronopifolia*), een pionier van natte voedselrijke grond die bloeit met lieflijke goudgele bloemhoofdjes. De vondst in het binnenland is vrij ongewoon, omdat ze tot op heden voornamelijk in de kustprovincies wordt aangetroffen. Ook hier hebben trekkende vogels een rol gespeeld bij haar verschijning in Zuidlaren.

Bont gezelschap uit alle windstreken

In de zomermaanden zijn er meer kleurrijke soorten te bewonderen in Tusschenwater, zoals rode waterereprijs (*Veronica catenata*), fraai duizenguldenkruid (*Centaurea pulchellum*) en watergentiaan (*Nymphaea peltata*). Ook groeien er goudzuring (*Rumex maritimus*), rode ganzenvoet (*Oxybasis rubra*) en schildereprijs (*Veronica scutellata*), alle soorten die goed overweg kunnen met wisselende waterstanden.

Met het komen en gaan van vogels reizen natuurlijk ook zaden of stengelfragmenten mee van soorten die men minder graag ziet. Hoewel de planten vaak prachtig bloeien, kunnen deze soorten door hun snelle en expansieve groei zoveel ruimte in beslag nemen, dat ze de inheemse flora ter plaatse verdringen. Een voorbeeld hiervan is schijngenadekruid (*Lindernia dubia*), een invasieve exoot die in het zuiden van Nederland al diverse periodiek droogvallende oevers heeft weten te koloniseren. De soort arriveerde in 2020 in Tusschenwater en vormt hier laagblijvende uitgestrekte tapijten van vegetatie. Opvallend

Rode waterereprijs groeit graag in ondiep water. De planten kunnen soms rijkelijk voorzien zijn van gallen, die je op blauwe waterereprijs niet aantreft

was de hoeveelheid kortgegrasde planten; kennelijk is ze voor lokaal foeragerende ganzen een smakelijk hapje!

In het najaar zet de beheerder de inlaatkleppen open, waardoor het waterpeil stijgt en de oevers en eilandjes weer onder water komen te staan. Hierdoor sterft het merendeel van de begroeiing af. Zouden deze eilandjes zich jaarrond boven water bevinden, dan zou de huidige pionierbegroeiing het al gauw afleggen tegen een vegetatie van wilgen en riet. Het wisselende peil maakt Tusschenwater dus uniek, omdat dit het gebied jaarlijks van een 'schone lei' voorziet, waardoor er volop kiemruimte is op de kale grond. Door deze dynamiek zien de oevers er elk jaar weer anders uit. Voor plantenliefhebbers betekent dit: speuren naar botanische verrassingen!

Literatuur

- Heijman, E. en C. de Graaf, (2024) Bentepollen: een selectie uit bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2024, Nieuwbrieven WFD nr. 60: 17-20
- Leeuwen, Casper van (2023) Verspreiding van water- en oeverplanten door vogels, NIOO-KNAW, lezing Flora Festival 2023.
- NDFV Verspreidingsatlas Vaatplanten, geraadpleegd op 5 augustus 2025.
- Prolander (2020) Landschapvisie Hunzedal, Een integrale visie op de Hunze in Drenthe, Provincie Drenthe
- Rus, JanSiem (2022) Behoud van het dynamisch peilbeheer van Tusschenwater bij inrichting Noordma, Natuurlijk Zuidlaren, najaar/winter 2022: 30-31.